

**ОХОРОНА ЗА ЗАХИСТ ЛІСОВОГО ФОНДУ:
ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ**

У статті аналізуються регулюючі та охоронні норми, які стосуються лісових правовідносин, особлива увага приділяється дослідженню змісту охоронних та захисних норм, робиться спроба їх розмежування, висвітлення їх специфіки. На підставі аналізу низки нормативних дефініцій, пов'язаних із «охороною» та «захистом» понять, наводиться узагальнення щодо їх розмежування, виявлених особливостей, пропонуються авторські дефініції понять «охорона лісового фонду засобами адміністративного права», «захист лісового фонду засобами адміністративного права».

Ключові слова: лісовий фонд, охорона лісового фонду, захист лісового фонду, охорона лісового фонду засобами адміністративного права, захист лісового фонду засобами адміністративного права.

В статье анализируются регулирующие и охранительные нормы, касающиеся лесных правоотношений, особое внимание уделяется исследованию содержания охранительных и защитных норм, делается попытка разграничения этих норм, раскрытия их специфики. На основании анализа ряда нормативных дефиниций, связанных с «охраной» и «защитой» понятий, приводится обобщение относительно их разграничения, выявленных особенностей, предлагаются авторские дефиниции понятий «охрана лесного фонда средствами административного права», «защита лесного фонда средствами административного права».

Ключевые слова: лесной фонд, охрана лесного фонда, защита лесного фонда, охрана лесного фонда средствами административного права, защита лесного фонда средствами административного права.

The article analyzes the regulatory and protective norms concerning to forest legal relations, special attention is paid to the study of the content of security and protective norms, an attempt is made to distinguish between these norms, and to disclose their specifics. Based on the analysis of a number of normative definitions related to concepts of “security” and “protection”, a generalization is made regarding their delineation, revealed features, authorial definitions of the concepts “security of the forest fund by means of administrative law” and “protection of the forest fund by means of administrative law” are proposed.

Key words: forest fund, security of the forest fund, protection of the forest fund, security of the forest fund by means of administrative law, protection of the forest fund by means of administrative law.

Вступ. Коли у нормативно-правових актах здеться про охорону або захист лісового фонду, маються на увазі ті лісові ресурси, які перебувають у власності держави, адже частка таких лісів, за даними, розміщеними на офіційному сайті Державного агентства з лісового господарства, становить 73 відсотки [1]. Такий висновок слідує саме з наявності у конструкціях «захист лісового фонду», «охорона лісового фонду» такого складника, як «фонд». Так, наприклад, у преамбулі Закону України № 2456-ХІІ від 16.06.1992 р. «Про природно-заповідний фонд України» йдеться про охорону (щодо природно-заповідного фонду) національного надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання [2]. Україна, на відміну

від інших країн, закріплює у ч. 3 ст. 1 Лісового кодексу (далі – ЛК України) положення, що *всі ліси* на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави. Ураховуючи відсутність нормативних визначень понять «охорона лісового фонду», «захист лісового фонду» та й взагалі такого базового поняття, як «лісовий фонд», яке має закріплюватись у такому спеціальному щодо лісових правовідносин кодифікованому акті, як ЛК України (наразі воно не виокремлене як базовий термін та сконструйованетаким чином, що зрозуміти його зміст можна лише через інше поняття – ліс), актуальним стає необхідність дослідження питань співвідношення понять «охорона лісового фонду» та «захист лісового фонду» (зокрема засобами адміністративного права).

Окремим питанням охорони та захисту відносин, пов'язаних із лісовим фондом, присвячуються наукові праці науковців, здебільшого фахівців у галузі земельного та аграрного права, зокрема наукові публікації С.В. Шарапової, Л.В. Мендик, Л.П. Решетник, М.В. Краснової, О.В. Толкаченко, О.І. Логвиненко, В.В. Костицького та окремих інших авторів, натомість комплексні наукові праці, присвячені висвітленню особливостей охорони та захисту лісового фонду засобами адміністративного права, співвідношенню цих понять, практично відсутні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження співвідношення понять «охорона лісового фонду» та «захист лісового фонду» засобами адміністративного права, формулювання авторських дефініцій зазначених понять з урахуванням виявлених відмінностей у їх змісті.

Результати дослідження. ЛК України визначає поняття «лісові відносини», а будь-які суспільні відносини мають бути, по-перше, врегульовані, а, по-друге, мати забезпечення реалізації цих регулюючих норм у вигляді їх охорони та захисту, тому стосовно лісових відносин і лісового фонду (як об'єкта цих відносин), можемо вести мову про регулюючі та охоронні норми. Значна частина останньої групи норм знаходиться у сфері дії адміністративного права.

Згаданий поділ правовідносин на регулюючі та охоронні є загально визначним. Так, у наукових джерелах такий поділ здійснюють за критеріями «функції та завдання, які постають перед конкретною галуззю права» (інший варіант назви критерію – «функціональне призначення» [3, с. 37; 4, с. 22; 5, с. 60], «функції права»). Регулятивні правовідносини часто йменуються також правостановлюючими, а під час її характеристики вказується на те, що йдеться про «нормальний процес реалізації об'єктивного та суб'єктивного права, про виконання юридичних обов'язків». Під час характеристики охоронних правовідносин зазначають, що вони «оформлюють» адміністративну відповідальність, застосування інших юридичних санкцій [6, с. 16–17]. В енциклопедичних правових виданнях надаються менш розгорнуті та деталізовані визначення охоронних правовідносин – «відносини, що виникають у результаті здійснення охоронних норм права», а визначаючи місце цих правовідносин, вказується на їхню роль як «сполучного ланцюга між регулятивними та процесуальними правовідносинами» [7, с. 396].

Погляд на регулюючі правовідносини як на первісні, не викликає якихось жвавих дискусій, а дії, якими порушуються відповідні регулятивні норми, «запускають» реалізацію охоронних норм, тобто виникають охоронні правовідносини (захист як складник охорони), які є новими щодо раніше існуючих регулятивних. Або, як зазначає О.І. Харитонова, підставами виникнення регулятивних правовідносин є правомірні дії суб'єктів, а охоронних – протиправні дії, тому вони пов'язані із застосуванням державного примусу [6, с. 17]. А загалом адміністративно-правове порушення розглядається нею не як підстава виникнення охоронних адміністративно-правових відносин, а як підстава трансформації загальних регулятивних адміністративно-правових відносин у конкретні адміністративно-правові охоронні правовідносини [6, с. 9]. При цьому, зазначає вона, охоронні правовідносини, оскільки вони пов'язані з правовою патологією, спрямовані на здійснення юридичної відповідальності або на поновлення порушеного правопорядку, на охорону суб'єктивних прав і на застосування санкцій норм права. Крім того, оскільки охоронні правовідносини пов'язані з реалізацією санкцій правових норм, то вони мають ще й форму процесуальних правових відносин [6, с. 17].

Щодо процесуальних норм, мається на увазі наявність окремих спеціальних законодавчих актів, якими регулюються правовідносини між порушником регулятивних норм та уповноваженим державою органом, який і здійснюватиме процедуру притягнення винної особи до відповідальності. У процесуальних відносинах часто бере участь і потерпіла особа. Адміністративне право є однією з галузей, нормами якої охороняються відповідні регулятивні правовідносини. Як зазначається в окремих правових енциклопедичних виданнях, охоронні адміністративно-правові відносини виникають за наявності умов, передбачених нормами адміністративного права.

Це юридичні факти, тобто обставини, з якими певна норма пов'язує виникнення відносин між сторонами (неправомірні дії, що не відповідають вимогам норм адміністративного права, порушують їх) [7, с. 396]. Щодо охоронних адміністративно-правових відносин, особливості яких заважають на специфіку виконавчо-розпорядчої діяльності, то їх змістом убачають застосування до винної особи відповідних засобів юридичної відповідальності, передбачених адміністративною нормою [7, с. 396].

Як уже зазначалось, *охоронні норми* є одним із різновидів норм права загалом та адміністративно-правових норм зокрема, вони визначаються як «норми, які встановлюють правові наслідки правопорушень або інших обставин, що перешкоджають здійсненню регулятивних норм» [7, с. 396]; «установлюють заходи запобігання правопорушенням, порядок притягнення до відповідальності, заходи з відновлення прав і відшкодування завданих збитків» [8, с. 51].

Наявні й обґрунтування дещо іншого виокремлення різновидів норм, зокрема за тим самим критерієм, про який зазначалось вище – «функціональне призначення», «функції права», виокремлюють три групи різновидів норм: регулятивні, охоронні та захисні [9, с. 401–402; 10, с. 126]. Щодо співвідношення понять «охорона» та «захист», як слушно зазначила М.М. Дякович [11, с. 1], у законодавстві поки що не відбулося чіткого розмежування цих понять, а наукові дискусії дозволяють говорити про три варіанти розуміння такого співвідношення, найпоширенішим із яких є розуміння «охорони» як системи заходів, спрямованих на недопущення порушень, а «захист» є системою заходів, які «запускаються» вже після факту відповідного порушення. Аналіз значної кількості правничих словників свідчить, що «захисні норми» (як певний самостійний різновид норм), як правило, в них не виокремлюється, а якщо про них і згадується, то в межах тлумачення змісту «охоронних норм».

У доктринальних джерелах зазначається, що охоронні норми є вторинними щодо регулятивних, адже останні, до складу яких включають юридичні факти, пов'язані з *покладанням на суб'єктів обов'язків*. Обов'язки ж щодо лісового фонду закріплює, насамперед, ЛК України. Отже, регулюючими щодо лісового фонду нормами є норми ЛК України, в яких й встановлюються певні обов'язки, за порушення окремих із яких встановлена адміністративно-правова відповідальність. Обов'язки, які закріплені у ст. 14 ЛК України [12], стосуються лише осіб приватного права, які мають у приватній власності ліси. Обов'язки ж інших суб'єктів, які можуть бути пов'язані з охороною та захистом лісового фонду, закріплені у ст. 19 (права та обов'язки постійних лісокористувачів), ст. 20 (права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах довгострокового користування), ст. 21 (права та обов'язки тимчасових лісокористувачів на умовах короткострокового користування) ЛК України тощо. Перелік обов'язків, закріплених у цих статтях, є невичерпним, що робить відповідні норми неконкретними, адже така побудова норм передбачає досконале знання або хоча б орієнтування у змісті всіх можливих нормативно-правових актів, які є нормативними джерелами щодо лісового господарства, що значно ускладнює їх застосування. Якщо наявний кодифікований акт, він має вміщувати або вичерпний перелік прав та обов'язків, або здійснювати конкретні посилання (мається на увазі до конкретних нормативно-правових актів, адже пересічному громадянину важко орієнтуватись у такому правовому полі, що постійно змінюється), а не так, як це наразі має місце, наприклад, у ст.ст. 19, 21 ЛК «законом можуть бути передбачені й інші ... обов'язки...». Тим паче, коли це стосується обов'язків, за невиконання яких, якщо вони вже встановлюються, має передбачатись певний різновид відповідальності.

З аналізу змісту наведених вище статей можна зробити висновок, що у них окремо йдеться про охорону, і окремо про захист. Ураховуючи відсутність нормативної дефініції «охорона лісового фонду» (зокрема засобами адміністративного права), необхідним є дослідження питання, що саме розуміється під поняттям «охорона», подальша адаптація зроблених висновків до особливого об'єкта – лісового фонду з урахуванням специфіки захисту за допомогою норм адміністративного права.

У тлумачних словниках «охорона» визначається як «дія за значенням охороняти»; «охоронний» – який охороняє кого, що-небудь; призначений для охорони; «охороняти» – оберігати від небезпеки кого-, що-небудь, забезпечувати від загрози нападу, замаху; забезпечувати, гарантувати недоторканість кого-, чого-небудь [13, с. 451].

Аналіз нормативно-правових актів, розміщених на офіційному сайті Верховної Ради України (далі – ВРУ), свідчить про незначну кількість актів, у яких закріплено визначення «охорона», та доволі значну тих, у яких закріплено дефініції пов'язані з охороною понять. Так, безпосередньо поняття «охорона» закріплюють лише два підзаконні нормативно-правові акти: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 700 від 23.08.2005 р. та Наказ Управління державної

охорони № 210 від 27.05.2011 р. З аналізу нормативних варіантів дефініції «охорона» можна зробити узагальнення, що коли йдеться про заходи охорони: 1) мають на увазі як об'єктивні, під якими ми розуміємо ті, що не залежать від волі людини, так і суб'єктивні, під якими розуміємо ті, що викликані поведінкою (діями чи бездіяльністю) певних суб'єктів, фактори; 2) передбачається постійність (безперервність) здійснення заходів з охорони; 3) передбачається попередня узгодженість дій з охорони, яка стосується низки факторів, зокрема місця, часу, мети; 4) метою охорони є забезпечення безпеки.

Натомість набагато більше нормативно-правових актів різної юридичної сили та різної спрямованості щодо сфер регулювання закріплюють визначення пов'язаних із охороною понять. Так, нами було проаналізовано зміст значної кількості нормативних дефініцій пов'язаних із «охороною» понять: 1) «охорона археологічної спадщини»; 2) «охорона атмосферного повітря»; 3) «охорона водних біоресурсів»; 4) «охорона водних живих ресурсів»; 5) «охорона гірничих виробок»; 6) «охорона громадян»; 7) «охорона ґрунтів»; 8) «охорона державної таємниці»; 9) «охорона дитинства»; 10) «охорона природи»; 11) «охорона здоров'я»; 12) «охорона зелених насаджень»; 13) «охорона земель»; 14) «охорона культурного самовираження»; 15) «охорона культурної спадщини»; 16) «охорона ландшафту»; 17) «охорона магістральних трубопроводів»; 18) «охорона майна»; 19) «охорона музеїв»; 20) «охорона навколишнього природного середовища»; 21) «охорона надр»; 22) «охорона нематеріальної культурної спадщини»; 23) «охорона об'єктів»; 24) «охорона праці»; 25) «охорона та відтворення об'єктів Червоної книги України»; 26) «охорона тваринного світу»; 27) «охорона фізичної особи»; 28) «охоронна зона» (зокрема різні галузеві щодо сфер регулювання варіації цих зон); 29) «охоронна стрілка»; 30) «охоронний захід»; 31) «охоронні функції»; 32) «охорона водних об'єктів»; 33) «охорона навколишнього середовища»; 34) «об'єкти, що охороняються». Аналізувались також і такі суміжні із поняттям охорона терміни, як «охоронець», «охоронна діяльність», «охоронна дошка», «охоронний знак», низка різновидів охоронних зон.

Аналіз нормативних визначень, пов'язаних із охороною понять, дозволив виявити, що: 1) закріплюються вони як у законодавчих, так і у підзаконних нормативно-правових актах; 2) охорона визначається системою, рідше – комплексом заходів; 3) до заходів охорони доволі часто належать такі: збереження, відновлення, поліпшення, попередження негативних наслідків, ефективне використання; 4) в окремих визначеннях до змісту поняття «охорона» включається поняття «захист»; 5) інколи під час характеристики мети охорони вказується на забезпечення безпеки.

Визначення «охорона» як «система заходів», на наш погляд, є більш правильним, адже системою є «порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв'язком частин чого-небудь; форма організації, будова чогось; сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин; сукупність предметів, пристроїв однакового призначення» [13, с. 592]; «певний порядок у розташуванні частин, структурний ряд, зв'язане ціле; форма, спосіб побудови, організація чого-небудь; сукупність частин, пов'язаних спільною функцією» [14, с. 627]; порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь; форма організації, упорядкування чого-небудь; система елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; сукупність методів, прийомів, правил здійснення чогось [15, с. 1214–1215]. *Комплексом* є «сукупність предметів, пристроїв, програм, явищ, дій, властивостей, що становлять одне ціле; сукупність апаратів, машин і т. ін., які діють в єдиній системі» [13, с. 290]; «сукупність предметів чи явищ, що становлять єдине ціле» [14, с. 328]; «сукупність предметів, явищ, дій, властивостей тощо; сукупність апаратів, машин і т. ін., які діють у єдиній системі» [15, с. 647]. Отже, поняття «комплекс» певним чином поглинається поняттям «система».

Ураховуючи ті склади адміністративних правопорушень, які закріплені у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) і які пов'язані з охороною та захистом лісів, зокрема ст.ст. 49, 53, 63, 64, 65, 65-1, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, ч. 2 ст. 109, ст. 116-2 КУпАП [16], можна зробити висновок, що завдяки охоронним нормам адміністративного права, захищаються відносини, пов'язані з правом державної власності, з використанням лісового фонду, його поліпшенням; усуваються наслідки, завдані лісовому фонду як об'єкту охорони. Такі результати, які виокремлюються як складники поняття «охорона», як «збереження», «відновлення», «поліпшення», «попередження негативних наслідків», «ефективне використання», лише опосередковано досягаються за допомогою засобів адміністративно-деліктної складової

адміністративного права, адже у всіх статтях, якими встановлено адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері лісових відносин, передбачено накладення вже санкції – адміністративного штрафу за вчинення відповідних дій, заборонених нормами різних, зокрема нормами адміністративного законодавства, галузей. У цьому аспекті маємо підтвердження розуміння «захисту» – системи заходів, які «запускаються» після факту відповідного порушення, про який згадувалось вище.

Зазначимо щодо того, що у нормативних варіаціях дефініції «охорона» інколи включається поняття «захист». Нами було проведено детальний аналіз нормативних дефініцій «захист» та пов'язаних із поняттям «захист» дефініцій. Зокрема було з'ясовано, що серед актів, розмішених на офіційному сайті ВРУ, безпосередньо поняття «захист» закріплюють лише два нормативно-правові акти різної юридичної сили та сфери правового регулювання: Закон України № 5076-VI від 05.07.2012 р. та Наказ Держатомрегулювання від 22.07.2015 р. № 140, а узагальнення відповідних нормативних варіацій дефініцій «захист» полягають у такому: 1) захистом є вид діяльності або функція управління; 2) у дефініціях спостерігається певна тавтологія (захист це діяльність із захисту); 3) метою захисту є усунення небезпеки; 4) захист може полягати і в запобіганні виникненню можливої небезпеки.

Набагато більше у нормативно-правових джерелах є визначень, пов'язаних із «захистом» понять: 1) «захист рослин»; 2) «захисна зона щодо фітосанітарного контролю»; 3) «захисна панель»; 4) «захисна стрічка»; 5) «захисне автоматичне вимикання живлення»; 6) «захисний дихальний апарат»; 7) «захисний знак»; 8) «захисний костюм»; 9) «захисний матеріал»; 10) «захисний припис»; 11) «захисний пристрій»; 12) «захисний титр»; 13) «захисні волокна»; 14) «захисні огороження»; 15) «захисні системи (елементи) безпеки»; 16) «захисні споруди»; 17) «захисні споруди цивільного захисту»; 18) «захист державних секретів»; 19) «захист інвестицій»; 20) «захист інформації»; 21) «захист інформації в системі»; 22) «захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»; 23) «захист осіб, які постраждали від торгівлі людьми»; 24) «захист прав пацієнта (добровольця)»; 25) «захист часом»; 26) «захиснена зона»; 27) «захиснена комп'ютеризована система»; 28) «захиснена територія»; 29) «захиснений носій»; 30) «захиснений носій особистих ключів»; 31) «захиснений носій таємного ключа»; 32) «захиснені групи даних»; 33) «захиснені споживачі»; 34) «захисненість ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» тощо.

Аналіз визначень, пов'язаних із захистом нормативних дефініцій, дозволяє зробити таке узагальнення: 1) закріплюються такі визначення як законодавчими, так і підзаконними нормативно-правовими актами; 2) значна кількість визначень була закріплена нормативними актами, які вже втратили свою юридичну силу (здебільшого – підзаконні); 3) під «захистом» у нормативних визначеннях, як правило, розуміється: а) комплекс (сукупність, система) (організаційних, технічних, медико-біологічних, фінансово-економічних, правових, адміністративних, інших) заходів щодо попередження, зменшення втрат, запобігання погіршенню стану об'єкта захисту; обмеження шкідливої дії несприятливих факторів, які впливають на об'єкт захисту; які сприяють збереженню об'єкту захисту, досягненню цілей, ефективній діяльності, захисту законних прав та інтересів, запобіганню заподіянню шкоди інтересам, зокрема власників та користувачів об'єктів охорони; відновлення прав відповідних суб'єктів; б) певні закріплені обмеження, особливі ділянки, зони, що перебувають під постійним наглядом, охороною, щодо яких є особливі цілі їх збереження; в) закрита система заходів, які дають змогу ідентифікувати об'єкт захисту з метою попередження будь-яких порушень щодо нього чи його обігу; г) передбачені заходи, які спрацюють у разі небезпеки; г) певний прилад, одяг, матеріал задля мінімізації небезпеки та її наслідків, задля зменшення ризиків настання таких наслідків, задля попередження несанкціонованого доступу, задля запобігання або обмеження пошкоджень, задля захисту від впливу небезпечних факторів; д) певний документ, який уміщує заборону (після факту виявлення); е) певна перепона для небезпеки (її проникнення, розповсюдження); є) діяльність, спрямована на запобігання несанкціонованим діям щодо об'єкта охорони; ж) сукупність заходів, що забезпечують збереження, цілісність об'єкта охорони, належний доступ до нього; з) певні особливі умови до окремих суб'єктів, пов'язані із важливістю функціонування таких суб'єктів; и) гарантована державою система заходів, яка спрямована на забезпечення безпеки об'єктів охорони, захист прав суб'єктів захисту; і) сукупність заходів з охорони та оборони суб'єкта, що охороняється тощо.

У тлумачних словниках значення слова «захист» подається як «дія за значенням захищати, захистити, захищатися; заступництво, охорона, підтримка. Значення слова «захищати» – обороняти, охороняти когось, що-небудь від нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних та інших дій.

Пильно стежити за недоторканістю чого-небудь і багато робити для цього; брати участь у судовому процесі, обстоюючи інтереси обвинуваченого [14, с. 221]. У довідникових правових дже-релах надається визначення такого пов'язаного із захистом поняття, як «захищеність особи», яке тлумачиться, як наявність системи соціальних, організаційних та інших розвинених і ефективних процедур – юридичних засобів (механізмів) для вільного здійснення, охорони і захисту основних прав людини [17, с. 59].

Слід зазначити, що на офіційному сайті Державного агентства лісових ресурсів України у розділі «Напрями діяльності» підрозділі «Охорона і захист лісу» є такі рубрики: «Охорона лісу від пожеж», «Захист лісу від шкідників та хвороб», «Охорона лісу від незаконних рубок», отже, як захист, так і охорона не завжди пов'язується із діями людей і найчастіше розуміється у контексті безпеки самого об'єкта охорони та захисту (у нашому випадку – лісів, лісового фонду тощо). Натомість засобами права і засобами адміністративно-правового його складника, охорона та захист здійснюється саме з позиції недопущення протиправної поведінки (як активної, так і пасивної її форм) з боку конкретних осіб (як фізичних, так і юридичних, а також окремих поса-дових осіб).

Отже, з урахуванням проведеного аналізу змісту нормативних дефініцій «захист», «охоро-на» та пов'язаних із ними суміжних понять, а також зважаючи на відсутність чіткої нормативної дефініції базового поняття, «лісовий фонд», охорону лісового фонду засобами адміністративного права пропонуємо визначати як систему заходів, закріплених нормами адміністративного законо-давства, метою яких є збереження, відновлення, поліпшення стану лісового фонду, забезпечення ефективного його використання, попередження негативних наслідків різних дій чи бездіяльності, внаслідок яких створюється загроза лісовому фонду. Захист лісового фонду засобами адміні-стративного права пропонуємо визначати як закріплені в адміністративно-деліктній складовій частині адміністративного права положення, реалізація яких спрямована на ліквідацію наслідків правопорушень у сфері лісових відносин, відновлення становища, яке існувало до такого пра-вопорушення, притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб. Недоліками за-конодавчого формулювання регулятивних норм, якими встановлено обов'язки суб'єктів лісових відносин, є неконкретні відсилкові конструкції, коли посилання здійснюється на законодавство без конкретизації нормативно-правових актів (найчастіше – «лісове законодавство», «природо-охоронне законодавство» тощо). Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є подальше вдосконалення понятійного (термінологічного) ряду з метою уніфікації у сприйнятті та тлумаченні норм права, якими регулюються, охороняються та захищаються лісові праввід-носини.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України. Напрямки діяльності. Ліси України. Загальна характеристика лісів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=62921&cat_id=32867.
2. Про природно-заповідний фонд України: Закон України № 2456-ХІІ від 16.06.1992 р. (із змінами) / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
3. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
4. Коломоєць Т.О., Лютіков П.С., Меліхова О.Ю. Адміністративне право України: підруч-ник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. – К. : Істина, 2012. – 528 с.
5. Адміністративне право України: підручник: у 2 т. / В.В. Галунько та ін. Херсон: ХМД, 2013. – Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 396 с.
6. Харитонова О.І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 – теорія управління; адміністративне пра-во і процес; фінансове право; інформаційне право ; Одеська національна юридична академія. – К., 2004. – 38 с.
7. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія імені М. П. Бажана», 1998. – Т. 4: Н-П. – 2002. – 720 с.
8. Тлумачний словник з теорії держави і права / [авт.-упоряд. К.Г. Волинка]. – К. : Магістр – ХХІ сторіччя, 2006. – 112 с.
9. Скаун О.Ф. Теорія держави і права. Енциклопедичний курс: підручник. – Х.: Еспада, 2009. – 752 с.

10. Теория государства и права. Государственный экзамен / Крестовская Н.Н. та ін. – Х.: «Одиссей», 2009. – 256 с.
11. Дякович М.М. Охорона і захист сімейних прав та інтересів нотаріусом: цивільно-правовий аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юридичних наук; спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / М.М. Дякович; Національна академія наук України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2015. – 40 с.
12. Лісовий кодекс України: Закон України № 3852-ХІІ від 21.01.1994 р. (із змінами) / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
13. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Ковальова Т. В. – Х.: Фоліо, 2005. – 767 с.
14. Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів: походження слів, розгорнуті пояснення, слова синоніми. – Харків: Торсінг Плюс, 2011. – 768 с.
15. Кусайкіна Н., Цибульник Ю. Сучасний тлумачний словник української мови: 60000 слів / за ред. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД «Школа», 2014. – 1550 с.
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х (із змінами та доповненнями) / Верховна Рада УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. – № 51. – ст. 1122.
17. Головченко В.В., Ковальський В.С. Юридична термінологія: Довідник. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.